

L'esclat de la literatura russa a casa nostra

En l'última dècada les traduccions del rus han augmentat notablement gràcies a apostes puntuals d'editors i a col·leccions que s'hi han especialitzat. L'edició de títols clàssics (Tolstoi, Dostoievski, Gógol, Txékhov) conviu amb noms que comencen a mirar cap al present, com les traduccions de Liudmila Petruixévskia i Alissa Ganíeva

a
llegim

46-47

- Entrevista a Enric Virgili, autor de 'La visita'
- La Magrana publica 'El teatre d'en Sabbath', de Philip Roth

48-49

- 'L'entrega', de Dennis Lehane, traduïda al català
- Adesiara presenta la traducció d'"És breu, la vida?", de Sèneca

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

Durant molts anys –i parlant a grans trets– la literatura russa present a les llibreries incidia majoritàriament en clàssics com Puixkin, Tolstoi, Dostoievski, Gógol, Lérmontov, Turguénev i Txékhov. En català, novel·les com *Crim i càstig* i *Pares i fills* van arribar el 1929, traduïdes per Andreu Nin i Francesc Payarols, dos dels pioners de la traducció russa a casa nostra, als quals s'afegirien, a partir de finals de la dècada dels 50, August Vidal i Roget –que, tot i traduir sobretot del castellà, es va ocupar d'un Soljenitsin, *Un dia a la vida d'Ivan Deníssovitch*– i Lluís Maria Güell, que en tres dècades de feina s'ocuparia, en totes dues llengües i des del 1964, dels llibres de memòries de Maksim Gorki, de *Les ànimes mortes* de Gógol, de *L'idiota* de Dostoievski i de *Caballeria roja*, d'Isaak Babel, entre molts altres exemples.

En aquesta última dècada, gràcies a l'aposta continuada d'editorials com Edicions de 1984, Acantilado, Minúscula i Alba o les més recents Automática, Marbot i Nevsky, la literatura russa no només ha mantingut la presència en llibreries sinó que ha crescut. Per què? Ricard San Vicente, professor de la Universitat de Barcelona i traductor del rus amb quatre dècades de trajectòria –es va estrenar el 1974 amb *Corazón de perro*, de Bulgàkov–, dona uns quants arguments: “Encara que estem bastant lluny d'una normalització de la presència de la literatura russa, hi ha un coneixement més gran de la cul-

tura del país, una formació sistemàtica de traductors des de la universitat, tant a Barcelona com a Madrid, i la presència d'ajuts, tant des d'Espanya com des d'algunes institucions catalanes o, més recentment, des de l'Institut de la Traducció de Rússia”, explica. Això és el que ha permès que Editorial Alpha publicés *Un heroi del nostre temps* (traduït per Miquel Cabal) i *Galopar a l'estepa com el vent* (en versió d'Arnau Barrios i Miquel Desclot), de Lérmontov, o que Club Editor encarregués la revisió d'*Els germans Karamàzov* al mateix Barrios, que Joan Sales havia traduït el 1961 tenint en compte la versió francesa, italiana, castellana i anglesa. Acarant l'original de Dostoievski amb el text de Sales, ¿què s'ha trobat, Barrios? “La traducció de Sales em sembla molt bona, amb grans encerts a tots els nivells –escriu des de la ciutat russa d'Obninsk, on treballa de professor de llengües des de fa poc més d'un any–. Més d'un cop, en algun passatge, em sorprenia pensant: a mi no se m'hauria acudit, ho hauria traduït d'una manera més literal i plana. És una traducció, com l'original, de molts colors”.

Barrios, que es troba a mitja traducció de *Ievgueni Oneguï* de Puixkin en català, forma part de la fornada més jove de traductors del rus al català. El precedeix, per poc,

04

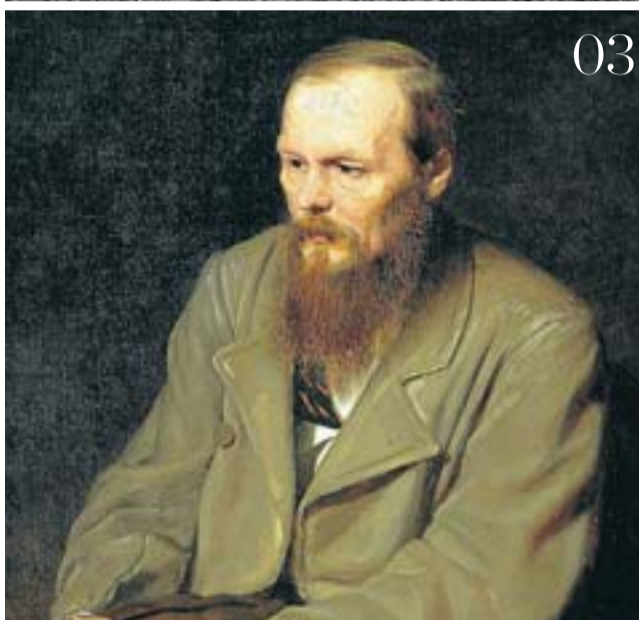
Xènia Dyakonova, que actualment tradueix el tercer volum de *Relats de Kolimà*, de Varlam Xalàmov, que publicarà *Días Contados* juntament amb el segon a finals del 2015. Dyakonova va néixer a Sant Petersburg el 1985, però viu a Barcelona des de fa anys: “Hi ha un increment de traduccions, en aquests últims anys, és un fet –diu–. En català es continuen publicant força autors de prestigi, però n'hi ha que, encara que a Rússia siguin clàssics, aquí són poc coneguts, com és el cas de Xedrín, de qui Marbot ha recuperat *La família Golóvliov* fa uns mesos. De la literatura moderna en destacaria la pròxima aparició d'un llibre de narracions de Liudmila Petruixévskia, que em sembla una autora molt bona”. Troba a faltar contemporanis com Pavel Sanáev, de qui va llegir una “gran novel·la”, *Enterreu-me sota les rajoles*. En canvi, li sembla que Eduard Limónov és un nom sobrelorat. Dos anys després de la novel·la biogràfica d'Emmanuel Carrère arriba *Soyyo, Édichka*, un llibre escrit a cop calent a finals de la dècada dels 70 per un personatge controvertit. Ramon Vilà, de Marbot, diu que el lector “hi trobarà un autor molt fresc, encara que potser esgoti la fórmula en aquest llibre”, i avança que el 2015 l'aposta editorial per publicar russos desconeguts en castellà continuarà; en català insistirà en els clàssics, “perquè encara en falten molts”.

01

02

03

Cinc novel·les que s'acaben de publicar

Els germans Karamàzov

F. DOSTOIEVSKI / TRAD. JOAN SALES (AMB REVISIÓ D'ARNAU BARIOS)

Una de les novel·les totals de Fiódor Dostoievski –juntament amb *Crim i càstig*– acaba de ser reeditada per Club Editor. En mil pàgines narra la història de tres germans, el Dmitri, l'Ivan i l'Alioixa, un dels quals assassina el pare.

El genet de bronze

A.S. PUIXKIN / TRAD. HELENA VIDAL

Creador de la literatura moderna russa, Puixkin va escriure poesia lírica, narracions, una novel·la en vers, teatre i poemes èpics com *El genet de bronze*, protagonitzat pel jove Eugeni, el tsar Pere I i la ciutat de Petersburg. L'edició inclou un excel·lent estudi d'Helena Vidal.

Els nostres

SERGUEI DOVLÀTOV / TRAD. MIQUEL CABAL

Periodista i escriptor que va mantenir fortes tensions amb el règim soviètic, Serguei Dovlàtov és un dels noms habituals a les llibreries catalanes des que LaBreu en publicà *La zona* (2010). Ara arriba *Els nostres*, potser el seu millor llibre, en què recorda la seva família.

Venjança i altres poemes

ALEKSANDR BLOK / TRAD. DE RICARD SAN VICENTE I ESTEVE MIRALLES

El mallorquí Guillem Nadal va ser qui va traduir per primera vegada Aleksandr Blok per a l'Editorial Moll. Més endavant arribarien tres obres de teatre –se'n van ocupar Nina Avrova i Joan Casas– i ara l'antologia *Venjança i altres poemes*.

La rasa

ANDREI PLATÓNOV / TRAD. MIQUEL CABAL

L'escepticisme crític de Platónov a les col·lectivititzacions fetes en temps de la Rússia soviètica van fer que gran part de la seva obra narrativa no pogués veure la llum fins al 1987, gairebé quatre dècades després de morir. *Txe-vengur* i *La rasa* són dos dels seus millors llibres.

Des del 2012 Automàtica té una línia eslava d'una gran coherència publicant Vladímir Voinóvitx, Daniil Kharms o Iuri Buida. El director editorial d'Automàtica és Darío Ochoa de Chinchetru, i les editores són Ángela Egúzquiza i Lucía Barahona. "Vaig descobrir molt bons autors russos mentre treballava de llibretera de segona mà a Londres –explica Barahona–. Ara treballem força amb l'agència literària Elkost, i un dels títols que publicarem el 2015 és una proposta d'ells: una novel·la de 1.000 pàgines d'Aleksandr Txoudakov".

Els autors russos són freqüents al catàleg d'Edicions de 1984 des dels

inícis de la col·lecció *Temps Maleïts*. Dos dels traductors que hi han col·laborat sovint són Jaume Creus i Miquel Cabal, nascuts a Barcelona el 1950 i el 1977, respectivament. Creus ha acabat la poesia completa d'Òssip Mandelstam, que ha de sortir al febrer. "El principal repte era la comprensió de l'original, que no sempre és fàcil, per no dir que en alguns casos és gairebé impossible –admet–. Pensava que la rima seria pràcticament impossible de respectar, i l'he acabat mantenint més del que em pensava". *El sotstinent sus-dit*, de Iuri Tiniànov, és l'altra traducció del rus que Creus té pendent de publicació, en aquest cas a Adesi-

01. LA TAULA DEL DESPATX DE LEV TOLSTOI A IÀSNAIA POLIANA
02. TOLSTOI
03. FIÓDOR DOSTOIEVSKI
04. MARINA TSVETÀIEVA, DE QUI ACANTILADO PUBLICA AQUEST GÈNER EL DIETARI 'INDICIOS TERRESTRES'

ara. La descriu així: "És una novel·la breu extraordinària, molt ben portada, que permet conèixer les intrigues d'un sotstinent en l'època alemanya de Pau I".

La primera traducció que Miquel Cabal va publicar a Edicions de 1984 va ser *Petita antologia*, de Daniil Kharms, i des de llavors hi ha publicat Andrei Platónov, Iàkov Braun i Marina Tsvetàieva. Ara ultima els contes "dinàmics, foscos i de molts registres" de Petruixévskaja per a Edicions del Periscopi; *Nosaltres*, de Ievgueni Zamiatin, per a Males Herbes, i aviat ha de començar a traduir *La muntanya festiva*, d'Alissa Ganíeva –autora nascuda el 1985–, per a L'Altra. Un dels autors de qui ha traduït més (quatre novel·les) és Serguei Dovlàtov: "Té un estil tallat i col·loquial, però sense vulgarismes. M'interessa molt i el vull continuar traduint". Què es ven més, a Rússia, actualment? "Hi ha força autors que parlen del conflicte amb Txetxènia, i continuen funcionant alguns autors que van aparèixer a la dècada dels 90, com Víktor Pelevin i Vladímir Sorokin. Els clàssics encara es venen molt. El que triomfa comercialment són les novel·les del gènere *detektív*: negres, ràpides i *resultones*".

Enmig de les bones notícies pel que fa a la publicació de vells i nous autors russos, Ricard San Vicente recorda un dels problemes derivats dels canvis recents en els plans d'estudis universitaris: "Si la situació no canvia, com els mamuts, els traductors de rus educats aquí s'extingiran aviat". ♦♦

Les frases

Quatre opinions expertes

Ricard San Vicente

PROFESSOR I TRADUCTOR

«Si la situació no canvia, com els mamuts, els traductors de rus educats aquí s'extingiran aviat»

Xènia Dyakonova

POETA, CRÍTICA LITERÀRIA I TRADUCTORA

«Alguns dels autors que es publiquen, encara que a Rússia siguin clàssics, aquí són poc coneguts»

Lucía Barahona

EDITORA

«Vaig descobrir molt bons autors russos mentre treballava de llibretera de segona mà a Londres»

Miquel Cabal

TRADUCTOR

«A Rússia triomfen comercialment les novel·les del gènere 'detektív': negres, ràpides i 'resultones'»